

TIJDSCRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM



17^e Jaargang.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1909

Gemengde Berichten.

Luiksche marken en ponden.

Mark was van ouds de naam van een gewicht. De uitdrukking *mark penningen* (*marca denariorum*) beteekende oorspronkelijk een zoodanig getal penningen als tegen het gewicht van een mark opwoog. In de munttaal had het woord mark echter later eene tweede beteekenis gekregen. Ten aanzien van de rekenmunten was het een *telwoord* geworden zoo goed als het woord pond. Het beteekende een *bepaald* aantal schellingen (*solidi*). Het woord schelling was eveneens een *telwoord* geworden. Het beteekende twaalf penningen (*denarii*) der rekenmunt onaan gezien de zwaarte van het naar den bedoelden penning geslagen muntstuk. In de dagen, waarin verwarring van het gewicht-mark met het telwoord-mark nog denkbaar was, werd ter voorkoming van die verwarring in oorkonden dikwijls vermeld, welk mark bedoeld was. Zoo leest men in eene door Dr. KRUSE in zijne *Kölnische Geldgeschichte* geciteerde akte van 1215: 4 *mr. Colon. monete*, — *marcam autem dicimus 12 β Colon. monete et non marce pondus*. Meestal echter werd, om aan te duiden, dat men „*non marce pondus*” bedoelde, alleen vermeld, dat de mark, waarvan sprake, verdeeld was in schellingen. Later toen het woord mark niet meer dan in laatstbedoelden zin gebruikt werd, bleef deze toevoeging, als van zelf sprekend, weg.

Onder de Nederlandsche oorkonden is de akte van 27 April 1237, door HABETS in zijn codex *De Archieven van het*

kapittel der abdy Thorn (blz. 15) openbaar gemaakt, wellicht de oudste, die de bedoelde toevoeging bevat. Bij die oorkonde worden zekere onroerende goederen in erfpacht gegeven tegen eene jaarlijksche vergoeding van sex march. coloniensium denariorum qui in cotidiano fuerunt cursu duodecim solidis coloniensibus pro marca computandis. Tot in de allereerste jaren der 14e eeuw komen ook in Nederlandsche oorkonden dergelijke vermeldingen ten aanzien van de Keulsche, de Brabantsche, de Engelsche en de Munstersche rekenmunten, die allen bij marken werden geteld, veelvuldig voor. De jongste vermelding, althans zeker een der jongste, is de desbetreffende zinsnede in de op blz. 168 van laatstgenoemd werk afgedrukte oorkonde van 6 Juli 1330. Uit al de vermeldingen blijkt, dat de mark der rekenmunt steeds verdeeld was in t w a a l f solidi elk van 12 denarii.

De Luiksche munt maakte op dezen regel eene merkwaardige uitzondering. Eerstens vindt men in de 13e eeuw bedragen dier munt, schijnbaar geheel willekeurig, nu eens uitgedrukt in marken, dan weder in ponden, iets wat ten aanzien van de Engelsche munt ook wel is te constateeren, doch bij de andere rekenmunten niet voorkwam. De Luiksche rekenmunt is daarenboven verdeeld niet in 12 maar in t w i n t i g schellingen. In eene oorkonde van Juni 1269 leest men: marc. Leodiensium vel equivalens. viginti solidus Leodiensibus qui in cottidiano cursu fuerunt pro marca qualibet computandis (Thorn, blz. 33). In het in 1896 door H. PIRENNE uitgegeven, over de jaren 1249-1272 loopend boek van GUILLIAUME DE RYCKEL, abt van St. Truyen, komt de Luiksche munt ook meermalen voor, nu eens uitgedrukt in marken, dan weder in ponden. 't Wonderlijkst is nu wel, dat, — zooals uit de rekeningen in dat boek op verschillende plaatsen blijkt, — èn het pond Luiksch èn het mark Luiksch verdeeld waren in t w i n t i g solidi elk van 12 denarii, zoodat er, schijn-

baar althans, tusschen ponden en marken geen verschil bestaat.

Ook het Straatsburgsch muntmark was in de middel-eeuwen verdeeld in twintig schellingen. Of dit geld, evenals het Luiksche, ook bij ponden gerekend werd, is mij onbekend.

Voor zoo ver ik weet, heeft het voorbedoeld bij de Luiksche rekenmunt waar te nemen vreemdsoortig verschijnsel nog niet het onderwerp uitgemaakt van een bepaald onderzoek. Een dergelijk onderzoek zoude de daaraan te besteden moeite wel waard zijn.

's-Gravenhage.

AUG. SASSEN.

Verslag van het Kon. Penningkabinet over 1907.

Niet minder dan 43 bladzijden van dit verslag zijn aan de aanwinsten gewijd!

Den hoofdschotel vormen de grieksche munten van Lucania, Bruttium, Hispania en Gallia uit de verz. SIX, waaronder ware prachtstukken, zooals blijkt uit de platen II-IV, waarop de merkwaardigste exemplaren zijn afgebeeld.

Uit een muntvondst in 1907 in Zeeland gedaan, waarvan de juiste vindplaats geheim gehouden werd, mochten meerdere nederlandsche en brabantische munten worden aangekocht. Onder de aanwinsten op munt-gebied wijst de direkteur op een piedfort van den leeuwengroot van WILLEM V, graaf van Holland, op een gouden dukaton van Amsterdam (1673), op een zeeuwschen leeuwendaalder (1589) en op een halven nobel van Overijsel (1583), welke laatste op pl. I is afgebeeld. Verder worden bijzonder vermeld: een onbekende toison d'or van Brabant, een teston van FILIPS WILLEM VAN ORANJE en een gouden proef van een gulden van Salzburg.

Onder de nederlandsche penningen trekken bijzonder de aandacht, die ter eere van ANTONIUS DE PERRENOT, kardinaal VAN GRANVELLE (1562), een fraai gegraveerde op het bezetten van de Gouwesluis onder Alphen aan den Rijn, (*niet* Goudsche Sluis bij Leiden, zooals het verslag zegt) in 1672 1), een dito door G. POTKEN in 1753 op haar eersten verjaardag aan zijn kleindochter MARIA MAGDALENA POTKEN vereerd, beide met een eveneens gegraveerden muntmeestersproefpenning van PETRUS PAULUS FOURMENT te Antwerpen (1663) op plaat I afgebeeld.

Naar aanleiding van de aanwinst van de penningplaat van 1674, DE VRIES en DE JONGE, pl. IX, N^o. 2, wordt betoogd, dat deze schrijvers het daarop voorkomende borstbeeld ten onrechte beschreven als dat van PAUL WIRTZ, terwijl het CAREL RABENHAUPT voorstelt. Onder de onbeschreven stukken troffen wij aan een penning met holl. opschriften op de onthoofding van LODEWIJK XVI van Frankrijk (1793) en een gegraveerden op de 50-jarige herdenking van den intocht van LODEWIJK NAPOLEON, koning van Holland, binnen Amsterdam in 1808 (1858).

De moderne penningen, onder de aanwinsten vermeld, zijn bijna uitsluitend buitenlandsch werk. We treffen daaronder aan: 1907 50-jarig huwelijk van GEORGE en SOPHIE VON ROSENTHAL te Amsterdam, waarvan we tot onzen spijt zagen, dat die *niet* door een nederlandsch graveur is gemaakt. Er kan niet genoeg op worden aangedrongen, waar Nederland uitstekend werk kan leveren, dat de Nederlanders de vaderlandsche kunst bevorderen en zich niet tot het buitenland wenden.

Z.

1) Zie *Tydschrift* 1907, blz. 264. Het is aardig om te zien, hoe weinig de plaatselyke toestand in 2¹/₂ eeuw veranderd is. Uit de afbeelding op Pl. I herkent men terstond de Gouwesluis en omgeving.

*Catalogus der meest belangryke voorwerpen met
uitzondering der schilderyen in het Friesch museum
te Leeuwarden 1) door Mr P C J A BOELES*

Het Friesch Genootschap heeft met de uitgave van dezen catalogus een zeer nuttig werk gedaan. 960 Voorwerpen van allerlei aard heeft men met zorg uit den rijken voorraad van Friesland's belangrijk museum uitgezocht en vinden er eene beknopte, doch duidelijke en van veel studie getuigende beschrijving in. De inrichting van dezen „wetenschappelyken Fuhrer” is praktisch, druk en letters zijn duidelijk.

Bij het dooibladeren van het boek, valt ons oog zeer spoedig op de „Keurverzameling van vóór-Germaánsche, Germaánsche en Romeínsche oudheden, ontgraven in de plov Friesland”. Dat deze rubriek uitvoerig en wetenschappelyk besproken wordt, behoeft niemand te verwonderen, die Mr BOELES' studien op het gebied van Friesland's oudste beschaving gevolgd heeft. Uit den tijd der hunnebedden schijnt in Friesland weinig te zijn overgebleven, maar zooveel te meer uit de merkwaardige periode der terpen, die Mr BOELES van omstreeks 200 v C tot 900 n C stelt. De belangrykheid der terpvondsten kan men eenigszins begrijpen, als men verneemt, dat reeds 11000 voorwerpen uit dien tijd het eigendom van het Friesch Genootschap zijn.

Het is merkwaardig te zien van hoeveel verscheidenheid de terpvondsten zijn, men vindt er van alles, tot zelfs kindernammelaars toe. Evenwel het vaatwerk neemt er het leeuwendeel van in, waaruit een speciaal friesch type door Mr BOELES is opgesteld. Het gedeelte, dat over het vaatwerk handelt, is zeer belangryk.

1) Uitgave van het Friesch Genootschap van Geschied, Oudheid en Taalkunde te Leeuwarden 1908

Lokaal 11 bevat het Munt- en Penningkabinet. Slechts een klein gedeelte van de schatten hier bewaard, is tentoongesteld. Het zijn voornamelijk de muntvondsten uit de terpen en uit Friesland's bodem, die het mogelijk maken een overzicht te geven van het geld, bij de oude Friezen in gebruik. Uit de werken van de heeren DIRKS, WIGERSMA e.a. kennen wij reeds de prachtige romeinsche en frankische solidi en de nabootsing van deze, de noorsche bracteaten, de beroemde HADA-munt, de merovingische trientes en de belangrijke sceatta-vondsten. Deze alle zijn door Mr. BOELES opnieuw „en bloc" vermeld, gevolgd door eene opgave der BRUNO-munten en der talrijke bisschoppelijke muntjes, door den heer WIGERSMA als obolen en halve obolen, vermoedelijk te Deventer geslagen, bestemd. De indeeling en omschrijving van deze vondsten zijn door den heer BOELES gedeeltelijk bewerkt naar de besluiten, uit de studiën der genoemde numismaten getrokken.

Merovingische denariën en angelsaksische sceattas zijn in Friesland in eene en dezelfde vondst aangetroffen.

Deze zekerheid is voor de Domburgsche munten uitgesloten; in den tijd, toen de kisten bloot kwamen, heeft men verzuimd de gelegenheid aan te grijpen, den inhoud der kisten stuk voor stuk na te gaan. Thans treft men op het strand slechts nog hier en daar een enkel muntje aan. Bijna alles wat aan munten en andere oudheden in de 17e en voor een groot deel van de 18e eeuw aldaar is blootgekomen, is voor de geschiedenis van Zeeland verloren gegaan. Is dit met de terpen van Friesland ook het geval geweest? De belangrijke „Inleiding" vermeldt, dat in 1846 een kommissie werd samengesteld „om te letten op hetgeen zich bij het afgraven der terpen zal voordoen." Zijn vóór dien tijd reeds terpen omgespit, dan zal ook hier veel merkwaardigs voor Friesland zijn verloren gegaan.

Bij het doorlezen van de muntvondsten, treft het mij, dat er eene gaping is aan te wijzen tusschen de merovin-

gische munten en de karolingische denariën, die meest alle uit het midden of uit de laatste helft der 9e eeuw zijn. Terwijl Domburg eene belangrijke reeks PEPIJN-denariën en zilvermunten uit KAREL DEN GROOTEN'S eerste munt-tijdperk heeft opgeleverd, leest men in Mr. BOELES' katalogus, dat munten van deze beide vorsten zeer schaars in Friesland's bodem worden aangetroffen. Waardoor is dit ontbreken van vroeg-karolingische munten te verklaren? Het munthuis te Dorestad werkte steeds met kracht. Engelsche pennies, ± 760 voor het eerst aangemunt, zijn in Friesland, evenmin als in Domburg, aangetroffen. Wat gebruikte men daar in dien tusschentijd voor geld? Wij hopen, dat de heer WIGERSMA ons dit eens zal verklaren.

In lokaal 20-21 bevinden zich de prachtige Hindelooperkamers, terwijl lokaal 22-23 een deel der rijke schenking „BISSCHOP" bewaart. Dank zij de edelmoedigheid van Mevrouw BISSCHOP, is een gedeelte van dit vorstelijk legaat thans reeds aan het Friesch museum afgestaan. Dat daaronder heerlijke kunstschaten worden aangetroffen, behoeft niet te worden gemeld.

Wij hopen, dat de ijverige konservator spoedig een tweeden druk van zijn met zooveel wetenschappelijke kennis bewerkten katalogus uit zal moeten geven; dit zou hem tot bewijs strekken, dat van zijn langdurigen arbeid het nut is getrokken, dat hij zich bij het bewerken er van moet hebben voorgesteld. Mogelijk volgt weldra eene geïllustreerde en in het Fransch of Engelsch geschreven uitgave. Dit zou, met het oog op de vele kunstschaten in het museum bewaard, door buitenlandsche geleerden en kunstliefhebbers ongetwijfeld ten hoogste worden gewaardeerd.

Wij wenschen Mr. BOELES geluk met het verschijnen van dezen katalogus.

M. D. M.

Museum te Alkmaar 1908.

Van ons medelid C. W. BRUINVIS, gemeente-archivaris van Alkmaar, ontvingen wij het *Verslag over het jaar 1908 omtrent archief, museum en bibliotheek der gemeente Alkmaar.*

Het museum werd uitgebreid door den aanbouw van een vertrek in ouden stijl, dat den naam BRUINVIS-kamer zal dragen. Onder de aanwinsten troffen we op numismatisch gebied aan: de door het kader der ontbonden schutterij behaalde prijspenningen, een prijspenning der Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer Alcmaria, een bronzen draagpenning van den in November 1907 te Alkmaar gehouden wedstrijd in voordrachten, uitgeschreven door het muziekgezelschap Ons Genoegen en den zilveren penning van het patriottisch genootschap te Enkhuizen, ter eere van zijn voorzitter BERNARDUS BLOK, den 2en November 1785 door de 7 steden van West-Friesland en het Noorderkwartier eenstemmig tot Sekretaris van Gekommitteerde Raden verkozen. (Hij overleed in 1818 als lid der rechtbank te Alkmaar).

Z.

Perzisch geld.

In het *Handelsblad* van 2 Februari 1909, *Ochtendblad*, leest men het volgende: de Sjah van Perzië heeft eene nieuwe bron van inkomsten gevonden. Hij laat al het in omloop zijnde zilvergeld intrekken en nieuwe munten slaan met eene toevoeging van 15% nikkel.

De Fransche scheikundige, die met het toezicht op de Munt was belast, heeft daarom zijne betrekking nedergelegd en een protest ingediend bij het gezantschap; op de Munt echter gaat men, verheugd, dat men ontslagen is van den lastigen Europeeschen dwarskijker, kalm voort met het slaan van het minderwaardige geld. T. G.

ERRATUM

Op bladzijde 54 van de vorige aflevering is eene schrijffout gemaakt de zetter heeft in dit geval geen schuld Het gezelschap bestond niet uit *zeven*, maar uit *tien* personen , hier gold de stelling niet „man en vrouw zijn een ”

J E TER GOUW

VRAAG

In sommige Duitsche catalogi worden arendsschellingen genoemd *Malschilling* Ook in den catalogus der verkoop, die onder directie van den heer J SCHULMAN te Amsterdam in Maart van dit jaar plaats had, vindt men niet minder dan 18 Oldenburgsche schellingen *Mallschilling* genoemd Wat beteekent dit woord ?

J E TER GOUW

Munt- en Penningkabinet-MILAIN-VISCONTI

De boekverkooper B WILD, zal binnen Utrecht ten zynen Huyze op den aanstaande eersten May en volgenden dagen publiek verkoopen het uitmuntende kabinet van Penningen en Medailles nagelaaten by wylen den Hoog Welgebooren Heer Baron MILAIN VISCONTI, Heer van Henderstein enz , enz , Secretaris van Staat der Provincie van Utrecht enz , van deze voortreffelyke Verzameling, met zeer veel kosten en moeite geduurende meer dan anderhalve Eeuw, byeen gebragt, bevat het Eerste Deel, een groote menigte Oude Grieksche en Romeinsche Penningen, het Tweede Deel, behelst de Nederlandsche Munten van de vroegste Tyden af , als mede de Historie Penningen en Medailles, zoo der Nederlanden als anderen , het Derde Deel, bestaat uit de middeleeuwige en latere Munten der Pauzen, Keizeren, Koningen, Vorsten en Republieken van

geheel Europa ; het Vierde Deel, eindelijk, bevat de Asia-
tische en verdere Oostersche munten en voornamelyk alle
Geld-Specien, welke in Oost-Indien in gebruik zyn. De
Catalogus hier van is à 11 St. by bovengemelde en alom te
bekomen.

Advertentie in de „*Utrechtsche Courant*”
van 12 April 1786, N°. 44, medegedeeld
door AUG. SASSEN.

Advertentiën uit de Oprechte Haerlemse Courant.

1694—1697.

De Weduwe van JOHANNES SMELTZING, woonende tot
Leyden in de Breestraet op de hoeck van de St. Jacobstraet,
presenteert, uyt'er hant te verkopen alle de Gereetschappen
van d'overledene ; bestaende in een Instrument en een
Pers, die seer net perst ; oock 150 gesneden Stempels ; 12
gesneden Stempels, noch ongetempert, die seer konstig
gesneden zijn ; noch 50 ongesneden Stempels, met alle de
Bosse ; een deel seer nette Letters en Figuren, in stael
gesneden, soo tot signetten, als tot Medailles, alle van de
Meester self gemaect ; een deel Afgietsels van oude en
nieuwe Medailles ; oock seer veel afgietsels van Plijsters ;
een Draybanck met alle sijn Gereetschappen ; oock een
Drilbanck, om een Steen te drillen. (A°. 1694, N°. 34).

Op den 11en April, Nieuwe Stijl, en volgende Dagen sullen
tot Leyden ten Huuse van J. HACKIUS verkocht werden de
Boecken en extraordinaire rare Prent-Konst van de ver-
maerste Italiaensse en andere Meesters ; mitsgaders eenige
geboetseerde Beelden ; menigte Silveren andere Medaeljes
benevens de Stempels van dien ; oock een kostelijcke
Schroef- ofte Medaelje-Pers en andere Gereetschappen
meer, tot die Konst behoorende : alle gemaect ende

gefabriceert by JOHANNES SMELSING, zalr., in zijn Leven Medaelje-Fabriek en Maker. De Catalogus hiervan sal over 8 dagen alom by de Boeckverkopers te vinden zijn. (A°. 1695, N°. 9.)

Tot Leyden by de Weduwe van JOHANNES SMELTZING, zalig., zijn alsnoch tot een civile Prijs te bekomen alle desselfs gemaecte Curieuse en gerenommeerde Medailles, soo in Gout, Silver, als Tin. Oock iemant genegen zijnde, om uyt der hant te kopen alle desselfs gemaecte curieuse Stempels van dien nevens de verdere Gereetschappen, daer toe behorende, kan sig aen gemelde Weduwe adresseren. Sy is geresolveert, tot een civile Prijs daer af te scheyden. (A°. 1696, N°. 5.)

Op den 30 April aenstaende en volgende Dagen sal tot Leyden door JOH. DU VIVIÉ en FREDRICK HARING, Boekverkopers, bij publijcke opveylinge verkocht werden een heerlijk en uytinement schoon Cabinet, bestaende in een seer groote quantiteyt rare oude Griekse en Romeynse Penningen of Medalien van Gout, Silver en Koper; als mede veelderhande Moderne Penningen, oock verscheyde Oosterse Munten, mede in Gout en Silver; vervolgens verscheyde Marmora, Inscriptiones, Statuae, Imbrices, Tegulae, &c., reliquaque Suppellex Antiquaria: Item noch een Wapenkas van veelderhande Indiaens en ander Geweer; mede verscheyde Zeegewassen; 2 Chinese Cabinetten, &c., opgevult met veelderhande curieuse Rariteyten, ten deele Mozaick en Turkois Werck; voor het laetste noch een groote Partij curieuse Italiaense Prentkonst van de beroemste Meesters: Alles eertijts byeen vergadert door wijlen de Heer CAROLUS HEYDANUS, in zijn E: Leven Secretaris der selver Stede: waer van de Catalogen te bekomen zijn t'Amsterdam by HENRICK WETSTEIN, Utrecht SCHOUTEN en VAN DE WATER, Gouda BROECKMAN, Dord-

recht GORIS, Rotterdam P. VAN DER SLAERT, Delft BEMAN, Hage MOETJENS, Alckmaer VAN TRIER, Haerlem BEVERWIJCK, Hoorn KORTING, Franeker STRICK, Leeuwaerden SCHEVERSTEYN, Groeningen TJERCK EVERTZ, Middelburg RUBERT, Aernhem OORTSKAMP, Nimwegen MEIS, Hamburg LIEBENSZYD, Frankfort aen Main ZIMMER, Leypzig TRITSCH, Londen WALFORD en Leyden VIVLÉ en HARING: Wert verders noch by desen genotificeert, dat alle de voorsz. Rariteyten vier Dagen voor de Verkoping door de Liefhebbers sullen kunnen gesien werden. (A°. 1697, n°. 12.)

Alle liefhebbers wert bekend gemaect, als dat de Verkoping van het uytstekende Cabinet van Medalien en verdere Rariteyten, &c., nagelaten door de Heer Secretaris CAROLUS HEYDANUS, in plaats van op den 30 April, gelijk in voorgaende Couranten is genotificeert, om eenige ingevalle Redenen verschoven is en eerst sijn voortgang sal nemen op den 28 Mey aenstaende; waer na een yder sig kan reguleren. (A°. 1697, N°. 16.)

Medegedeeld door E. VOET JR. te Haarlem.

Nederland en het Nederlandsche Volk in hun oorsprong en ontwikkeling, beschaving en lotgevallen. Prijscatalogus van J. L. BEIJERS' Antiquariaat, Utrecht 1908.

Wij ontvingen bovengemelden catalogus ter aankondiging. Onder de niet minder dan 11063 nummers zijn er 60 (afd. IV) betreffende Munt- en Penningkunde. Hieronder vonden we een kompleete VAN DER CHIJS (f 90.—) en een compleet vervolg op VAN LOON (f 58.50). De beoefenaars van onze nederlandsche geschiedenis zullen zeker menig begeerd werk in dezen, van een uitvoerig alfabetisch register voorzien, catalogus aantreffen.

Z.

Jhr. H. M. SPEELMAN. †

Den 30^{sten} Maart j.l. overleed te 's-Gravenhage, Jhr. H. M. SPEELMAN, gewoond hebbende te Wassenaar, op Wittenburg en sedert 16 Juni 1903 buitengewoon lid van ons Genootschap.

Inhoudsopgaaf van Tijdschriften.

Monatsblatt der Numismatischen Gesellschaft in Wien.
N^o. 304. November 1908.

Einladung. — Bericht über die Hauptversammlung des Gesamtvereines der deutschen Geschichts- und Altertumsvereine in Lübeck vom 20. bis 23. September 1908. — Ordentliche Versammlung der Numismatischen Gesellschaft in Wien am 28. Oktober 1908. Vorstandssitzungen vom 5. und 18. November 1908. — Münzfunde. — Numismatische Literatur u. s. w.

N^o. 305. Dezember 1908.

Festnummer aus Anlass des sechzigjährigen Regierungsjubiläums Seiner Apostolischen Majestät Kaiser FRANZ JOSEPH I. Mit 5 Taf.

N^o. 306. Jänner 1909.

Einladung. — Bericht über die Hauptversammlung des Gesamtvereines der deutschen Geschichts- und Altertumsvereine in Lübeck vom 20. bis 23. September 1908. (Schluss.) — Vorstandssitzung am 28. Dezember 1908 u. s. w.

Mitteilungen der Oesterr. Gesellschaft für Münz- u. Medaillenkunde.

Bd. IV, N^o. II.

Jubiläums-Erinnerungsmedaille von L. HUFER. — Kaiserjubiläums-Feier und Eröffnung der Kaiserjubiläums-Ausstellung am 26. November 1908 im Künstlerhause. — Die Entwicklung der österreichischen Medaille seit 1830. — Oesterreichische Schulprämien (Schluss).

Medaillen und Plaketten der Kunstprägestalt **MAYER** und **WILHELM** in Stuttgart (mit Beilage 1 u. 2). Aus der Jubiläumsausstellung (mit Beilage 3 u. 4). — Vereinsnachrichten. Verschiedenes u. s. w.

Bd. IV, N^o. 12.

Die Jubiläumsausstellung der Oesterr. Gesellschaft für Münz- und Medaillenkunde. — Der Besuch Sr. Majestät des Kaisers in der Jubiläumsausstellung. — Die Porträtmedaillen Sr. Majestät in der Huldigungstafel der Oesterr. Gesellschaft für Münz- und Medaillenkunde gelegentlich der Jubiläumsausstellung im Künstlerhause. — Neue Medaillen von **L. HUFER**. (Mit Beilage 1 u. 2). — Aus der Jubiläumsausstellung II. Marschall. (Mit Beilage 3 bis 5). Vereinsnachrichten. — Verschiedenes.

Monthly Numismatic Circular. **SPINK** and Son. January 1909.

I. Coins of the Italo-Greek Cities (Alliba, Atella, Caiatia, Calatia, Cales). Rev. **A. W. HANDS**.

II. Biographical Notices of Medallists, Coin, Gem, and Seal-Engravers, Ancient and Modern, with References to their Works. B. C. 500 — A. D. 1900. (**PICHLER-PINGO**).

III. The Central Cavity on Ptolemaic Bronze Coins, **AGNES BALDWIN**.

IV. Correspondence. (**M. H. SPIELMAN**, **ARTHUR W. WATERS**).

V. Obituary (Major **R. H. C. TUFNELL**, **M. S. C.**, **F. Z. S.**

VI. Numismatic Societies, Museums, etc.

VII. Numismatic Books, Magazines, Catalogues, etc.

February 1909.

I. Coins of the Italo-Greek Cities (Cales, Capua). Rev. **A. W. HANDS**.

II. Coins-types of Imperial Rome. Comm. **FRANCESCO GNECCHI**. Translated by Rev. **A. W. HANDS**.

III. Biographical Notices of Medallists, Coin, Gem, and

Seal-Engravers, Ancient and Modern, with References to their Works. B. C. 500 — A. D. 1900. (PINGRET-PISANELLO).
L. F.

IV. I Denari e i Piccoli Bronzi Fusi dell' Antichità.
Prof. MATTEO PICCIONE.

V. Obituary. (M. MANOEL JOAQUIM DE CAMPOS).

VI. Reviews (Dr. ROBERT FORRER, Keltische Numismatik der Rhein- und Donaulande, L. F.).

VII. Numismatic Societies, Museums, etc.

VIII. The British Imperial Bronze Coinage (Part. 15),
HENRY GARSIDE.

A. s. o.

Revue suisse de numismatique. Te. XVI, 2e Livr.

M. DE PALÉZIEUX-DU PAN. — Numismatique de l'évêché de Sion, (11e partie), avec fig.

Nécrologie. — Sir JOHN EVANS. — FRANÇOIS AUGUSTE LADÉ. — JOSEPH SCHNÉUWLY.

Mélanges.

Bibliographie.

Jahrbücher und Jahresberichte des Vereins für mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde, 73ste Jahrgang, bevat niets op numismatisch gebied.
